

LA FESTA DEL PI DE CENTELLES

Xavier Roviró

Caramella

MÚSICA I CULTURA POPULAR

Centelles és un municipi situat al sud de la comarca d'Osona. El poble es troba a la riba dreta del Congost, al peu del Puigsagordi (978 m) i arcerat a ponent per una llarga cinglera calcària. L'extensió del municipi és de 15 km² i es troba orientat de nord a sud. Té gairebé 6.000 habitants, amb una activitat industrial important, sobretot tèxtil. El mercat setmanal del diumenge mostra una gran vitalitat i atrau molta gent de la rodalia.

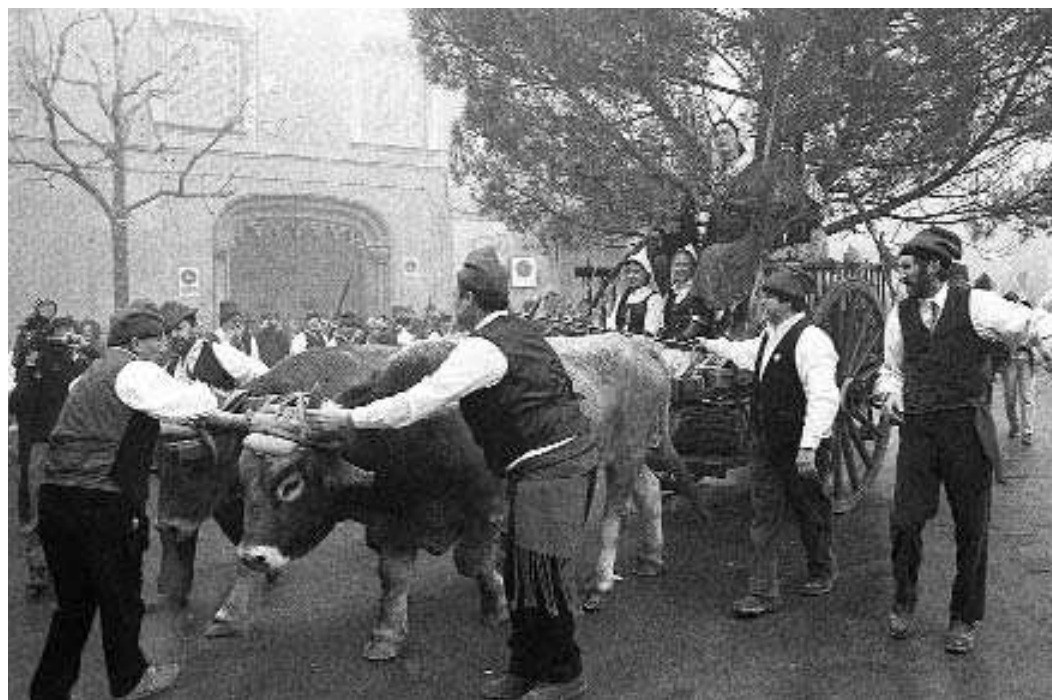
La seva història es remunta al segle IX, quan surt documentada la parròquia de Santa Coloma de Pujolric (segles més tard s'anomenaria Santa Coloma de Centelles), depenent del castell de Centelles. El visitant pot retrobar el gust de la història en molts monuments que es troben escampats pel municipi:

el portal Major o portal de la Vila (actualment forma part de la Casa de la Vila), cal Comte (antic palau comtal), cal Domingo, cal Sors, l'església parroquial de Santa Coloma, la capella dels Socors, la capella de Jesús (durant els segles XVII i XVIII s'hi reunia el consell de la Vila), la capella de Sant Antoni (traslladada el 1991 a un nou emplaçament), la torre del Rossell, el mas Cerdà de la Garga (casa natal d'Ildefons Cerdà), i, entre molts d'altres, els masos Ollic, Vinyoles, Banyeres, les Canes i el molí de la Llavina.

Les festes locals més importants són les de Sant Antoni (17 de gener), l'Aplec de Puigsagordi (l'1 de maig), la Festa Major d'estiu de Sant Llop (patró de la vila de Centelles, el dia 1 de setembre) i la Festa del Pi (Festa Major d'hivern

de Santa Coloma, el 30 i 31 de desembre).

Una de les festes més interessants, i podríem dir més curioses, que se celebren a Catalunya, és la Festa del Pi de Centelles. La gent d'aquesta vila està molt orgullosa de la seva festa. L'han sabut mantenir de manera ininterrompuda des de fa molts anys, superant prohibicions, aguantant èpoques difícils i adaptant-la, amb petits canvis, quan convenia als nous temps, aconseguint així revitalitzar-la i assegurant-li un futur pròsper. La primera documentació escrita de la festa és de l'any 1753, això fa que sigui una de les festes catalanes documentades des de fa més temps, gairebé uns 250 anys. Els centellencs la viuen intensament i per a ells és un dels dies més assenyalats de l'any.

OTOL TOLLS

Els bous entren el pi a la plaça.

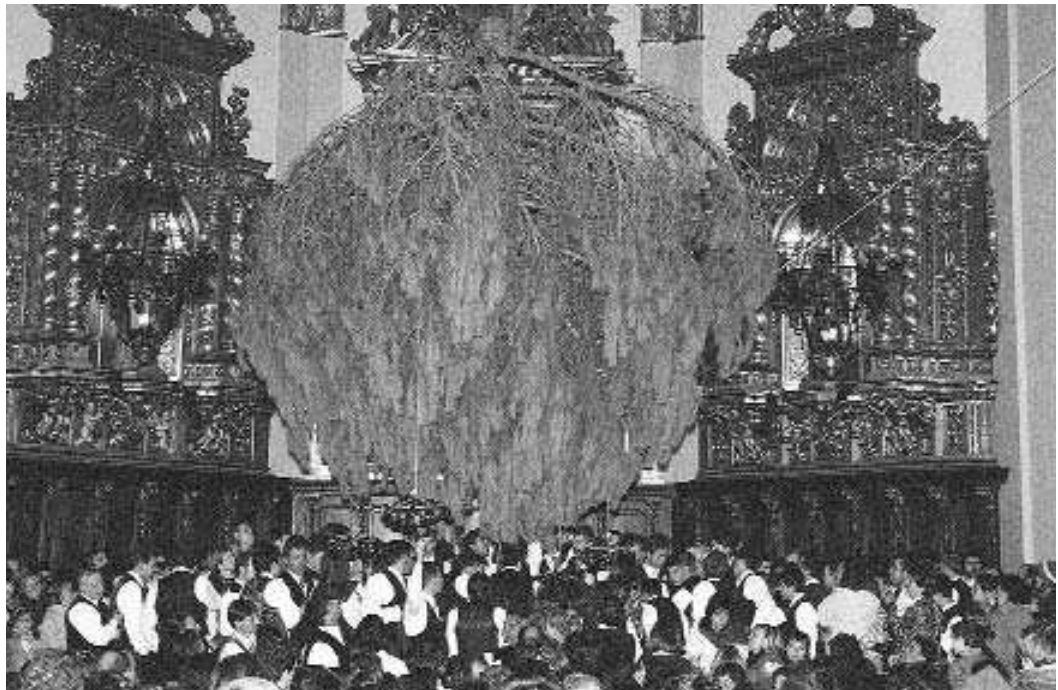
Tot el cicle de la Festa del Pi comença el dia de Sant Esteve, el 26 de desembre, quan un grup de galejadors van al bosc a triar el pi que hauran de talar el dia de la festa. El pi el regala, amb molt d'honor, l'amo del tros. Busquen un pi que tingui una bonica capçada, amb una brancada rodona i copiosa. Entre tots decideixen quin és el pi més bonic i adient, el marquen i llancen una salve de trets per festejar la tria. Cal dir que galejar és un sinònim de fer festa, però especialment usat quan es galeja amb pólvora, o sia, quan es disparen les escopetes i altra artilleria en senyal de festa.

ves en honor de Santa Coloma, patrona del poble, tot cridant: «Visca la Santa!». Aquelles hores del matí, plenes de silenci, es veuen trasbalsades per la fressa dels trabucs, que desperta als pocs que encara feien el son. Seguidament, tot el grup es dirigeix al bosc; allí fan un bon esmorzar de pa amb botifarra, que couen als foguerons encesos allí mateix.

Un cop han ben esmorzat, van a tallar a cops de destrall el pi marcat dies abans. Amb molta precaució, ajudats amb cordes, el deixen caure sense que es trenqui cap branca important, en cas contrari la capçada quedaria malmesa i

dors grans van acompanyats per menuts, que ara porten el sarró i un demà no gaire llunyà potser portaran l'arma. Quan ja és l'hora, tota la comitiva passa el portal, precedida per un gran nombre de galejadors i una banda de músics. Al darrere de tots hi va la carreta amb el pi dret i majestuós a sobre. Un cop a la plaça Major, els galejadors fan un cercle al voltant del pi, ocupant tota la plaça i disparant les seves armes. L'estrèpit és enorme, els trabucs no deixen de disparar, la festa és sorollosa, la fressa és eixordadora. L'Associació de Galejadors ha hagut de posar límit a la quantitat de pólvora i de trabucs

SAGI SERENA

Dins l'església, guarnint el pi.

El 29 de desembre, el dia abans de la festa, tots els galejadors van a buscar la pólvora i els pistons a l'Ajuntament. Allí, el capità dels galejadors, popularment també anomenat coronel, l'agutzil i algun altre membre de l'Associació de Galejadors, reparteixen a cada un de la colla el material explosiu que haurà d'utilitzar l'endemà i un escut de record de la festa.

El dia 30 de desembre és el més lluit de tots. Ben d'hora del matí, a les 7, quan encara no s'ha fet clar, els galejadors assisteixen a la missa primera. Sortint de l'acte religiós, disparen un seguit de sal-

s'hauria de triar un altre pi a correu. Un cop tenen el pi a terra es carrega a la carreta per tal de portar-lo cap al poble. Per lligar-lo a la carreta cal força traça, ja que s'ha de transportar dret, sense que caigui, i, com és de suposar, el camí no sol ser pas fi del tot. Algun any s'han trobat que pi, carro i bous s'han tombat quan han passat per un bot traïdor.

A les 12 en punt del migdia el pi ha d'entrar a Centelles pel portal. Si arriben abans de l'hora, s'esperen; mentrestant, els galejadors van passejant i disparant escopetades pel poble. Alguns dels galeja-

que es disparen en aquest moment, ja que pot arribar a ser perillós enmig de tanta multitud. I també perquè pot esdevenir desagradable l'enorme massa de fum espès i la potència exagerada de decibels que s'acumulen allí a la plaça. Superats aquests detalls, l'escena és, plàsticament, molt bonica: els galejadors, vestits amb la típica indumentària catalana i col·locats un al costat de l'altre, van disparant els seus trabucs, ara un, ara l'altre, tot traient foc i fum pels canons.

Aquesta serenata de trets dura fins als volts de la una, hora que es baixa el pi de la carreta a pes de

braços, i amb una gran demostració de força i perícia es puja fins dalt l'escala del davant de la parròquia de Santa Coloma. Al davant del portal de l'església, fan ballar al pi. Un galejador ho aprofita per pujar a sobre el pi enmig dels ànims de tothom. Mentrestant, el pi no deixa de ballar al so d'una lletra molt simple que canten els galejadors i la gent concentrada allí:

Ara balla el pi, sí, sí, sí.

Ara balla el pi, no, no, no.

Aquesta dansa és un xic arriscada, ja que el pi de grans dimensions es manté dret aguantant només pels braços dels galejadors que el fan voltar en rodó.

Un cop acabat el ball entren el pi a l'església, algun any amb certa dificultat ja que la capçada és més grossa que el portal. Es porta al davant de l'altar major i es lliga amb una corda que penja del sostre del temple. Gràcies a un torn que hi ha instal·lat es pot pujar l'arbre amb certa facilitat, tot quedant penjant cap per avall del sostre. Abans d'his-sar-lo es penjen de les branques cinc poms de vint-i-cinc pomes cada un i un bon grapat de neules. Un cop ben adornat puguen el pi per damunt de l'altar major fins deixar-lo penjat davant la imatge de Santa Coloma. Entretant, els galejadors i demés fidels canten els goigs de la santa. L'arbre quedarà penjat així durant tota una vuitada.

A les set del vespre, un petit grup de galejadors puguen al característic campanar per tirar unes

quantas salves, acompanyats, alhora, per repics de campanes.

Tot està preparat per l'endemà, dia de Santa Coloma. Al migdia se celebra la missa major a l'església, que es troba tota engalanada amb el pi suspès de la volta. Un grup de galejadors van a la sortida de l'ofici a llançar salves a la santa.

Durant tota la setmana el pi queda penjat a l'església parroquial a l'espera que el dia dels Reis, el 6 de gener, el vagin a treure. Aquest dia, a la 1 del migdia, es reuneixen els galejadors per despenjar-lo. El treuen a fora del temple i en fan les particions. Fins fa pocs anys se'l quedava el campaner, que era qui s'encarregava de fer-lo treure. Ara, el serren, i l'Associació decideix què en fa: els poms i neules es reparteixen entre l'Ajuntament, la parròquia, el propietari del pi i els galejadors. Molta gent arrenca una branca o un branquilló de l'arbre i se l'emporta a casa.

S'explica que les pomes del pi de Santa Coloma són apropiades per curar el mal de coll. Abans, i ara potser també, era típic a Centelles menjar pomes per postres la diada dels Reis.

Des de ja fa uns quants anys la festa s'acaba el darrer diumenge de febrer quan l'Associació de Galejadors convoca als seus associats a plantar plançons a l'indret on es va tallar el pi de la festa. És un altre dia que s'aprofita per fer un bon esmorzar de pa amb botifarra.

Per acabar només vull donar una petita pinzellada a la devoció

de Centelles a Santa Coloma. Aquests curiosos rituals de la Festa del Pi de Centelles són de molt difícil explicació i és fora de l'àmbit d'aquest article intentar explicar el perquè de tots. És un tema d'investigació força complex. Aquesta festa, però, està molt relacionada amb la devoció a aquesta santa.

Santa Coloma és venerada pels centellencs des de fa moltíssims anys. Tal com hem vist al començament ja es troba documentada la seva devoció al segle IX. Al llarg dels temps, han estat innumbrables les manifestacions de devoció cap a santa Coloma per part dels centellencs (retaules, caritats, goigs, dons). Una data important és el 1620, quan el jesuïta Joaquim Soler, fill del sastre del poble, va portar des de Roma una relíquia acreditada de la santa. Aquell dia foren molt grans les festes que s'organitzaren per celebrar l'efemèride. S'explica que un dels greus martiris que va sofrir santa Coloma, fou el de ser cremada amb llenya de pi, i que per això se celebra la Festa del Pi.

Els forners que cremaven llenya de pi per encendre el forn de pa tenien aquesta santa com a patrona i advocada. Sembla ser que per aquest motiu, durant alguns anys, els forners foren els encarregats de l'organització de la Festa del Pi.

Abans, quan els forners encenien el forn deien una petita pregaria: «Que santa Coloma ens dongui un bon pa i un bon forn».

Casellas Sextet Folk

Tel. 933 722 218

EL CAU DEL LLOP

Un concert eclèctic i renovador al País Valencià

«CANTANT A LA TEULADA» (TRM 0073)
Menció Folk Disc Català de l'any 1997 RNE.Ràdio 4

Contacte: 96 380 21 45. Tel.-Fax
96 157 12 04. Tel.